

آیه ۱۳۷

آیه و ترجمه

و اورثنا القوم الذین کانوا یتضعفون مشرق الارض و مغربها التی برکنافیهما و تمت کلمت ربک الحسنی علی بنی اسرائیل بما صبروا و دمرنا ماکان یصنع فرعون و قومه و ما کانوا یعرشون ۱۳۷

ترجمه :

۱۳۷ - و مشرقها و مغربهای پربرکت زمین را به آن قوم تضعیف شده (زیر زنجیر ظلم و ستم) واگذار کردیم و وعده نیک پروردگارت بر بنی اسرائیل، بخاطر صبر و استقامتی که نشان دادند، تحقق یافت و آنچه فرعونیان (از کاخهای مجلل می ساختند، و آنچه از باغات داربستدار فراهم ساخته بودند درهم کوبیدیم!

تفسیر :

سرانجام دردناک قوم فرعون

پس از نابودی قوم فرعون و درهم شکستن قدرت آنها، بنی اسرائیل که سالیان دراز در زنجیر اسارت و بردگی به سر می بردند، وارث سرزمینهای پهناور آنها شدند، آیه فوق به همین معنی اشاره کرده، می گوید: «مشرقها و مغربهای پر برکت زمین را در اختیار جمعیت مستضعف و استعمار شده قرار دادیم» (و اورثنا القوم الذین کانوا یتضعفون مشارق الارض و مغاربها التی

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۳۲۹

بارکنا فیها)

همانطور که سابقا هم اشاره کرده ایم «(ارث)» در لغت به معنی مالی است که بدون تجارت و معامله از کسی به کسی می رسد، اعم از اینکه از مردگان باشد یا از زندگان.

«(یتضعفون)» که از ماده استضعاف گرفته شده معادل کلمه استعمار است که در عصر و زمان ما به کار می رود و مفهوم آن این است که قومی ستم پیشه جمعیتی را تضعیف کنند تا بتوانند از آنها در مسیر مقاصدشان بهره کشی نمایند، منتها این تفاوت را با کلمه استعمار دارد، که استعمار

ظاهرش به معنی آباد ساختن است و باطنش به معنی ویرانگری، ولی استضعاف ظاهر و باطنش هر دو یکی است! و تعبیر به کانوا یستضعفون اشاره به این است که فرعونیان به طور مداوم آنها را در ضعف و ناتوانی نگه می داشتند، ضعف و ناتوانی فکری، و اخلاقی و اقتصادی از هر نظر و در تمام جهات.

و تعبیر به مشارق الارض و مغاربها (مشرقها و مغربهای زمین) اشاره به سرزمینهای وسیع و پهناوری است که در اختیار فرعونیان بود، زیرا سرزمینهای کوچک، مشرقها و مغربهای مختلف و به تعبیر دیگر افقهای متعدد ندارد، اما یک سرزمین پهناور، حتما اختلاف افق و مشرقها و مغربها، به خاطر خاصیت کرویت زمین، خواهد داشت، به همین دلیل است که ما این تعبیر را کنایه از وسعت سرزمین فراعنه گرفتیم.

و جمله «بارکنا فیها» اشاره به آبادی فوق العاده این منطقه، یعنی مصر و شام است، که هم در آن زمان و هم در این زمان از مناطق پر برکت دنیا محسوب، و بطوری که بعضی از مفسران نوشته اند در آن روز کشور فراعنه بقدری وسعت داشت که سرزمین شامات را هم در برمی گرفت. بنابراین منظور حکومت بر تمام کره زمین نبوده است، زیرا این موضوع

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۳۳۰

مسلم بر خلاف تاریخ است، بلکه منظور حکومت بنی اسرائیل بر سراسر سرزمین فراعنه می باشد.

سپس می گوید: وعده نیک پروردگار تو در زمینه پیروزی بنی اسرائیل - به خاطر صبر و استقامتی که نشان دادند - تحقق یافت (و تمت کلمة ربک الحسنی علی بنی اسرائیل بما صبروا).

و این همان وعده های است که در آیات قبل (آیه ۱۲۸ و ۱۲۹ همین سوره) به آن اشاره شده است.

گرچه در این آیه تنها سخن از بنی اسرائیل و سرانجام استقامت آنها در برابر فرعونیان به میان آمده ولی بطوری که از آیات دیگر قرآن استفاده می شود، این موضوع اختصاص به قوم و ملتی ندارد، بلکه هر جمعیت مستضعفی بپاخیزند و برای آزادی خود از چنگال اسارت و استعمار کوشش کنند و در این راه استقامت و پایداری نشان دهند سرانجام پیروز خواهند شد، و سرزمینهایی که

بوسیله ظالمان و ستمگران اشغال شده است آزاد می گردد. و در پایان آیه اضافه می کند که ما قصرهای زیبای فرعون و فرعونیان و کاخهای مجلل و بناهای پر زرق و برق و جالب آنها و همچنان باغات پرشکوهشان را نابود ساختیم (و دمرنا ما کان یصنع فرعون و قومه و ماکانوا یعرشون). صنع آنچنانکه «راغب» در کتاب مفردات گفته (غالبا) به معنی کارهای جالب می آید، و در آیه فوق به معنی معماریهای زیبا و چشمگیر عصر فرعونیان آمده است. و ما یعرشون در اصل به معنی درختان و باغهایی است که بوسیله نصب داربستها برپا میشوند و منظره زیبا و پرشکوهی دارند. دمرنا از ماده «تدمیر» به معنی هلاک کردن و نابود ساختن است. در اینجا این سؤال پیش می آید که نابودی این کاخها و آن باغها اولابا

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۳۳۱

چه وسیله بوده؟ و ثانیاً چه ضرورتی داشته است؟ در پاسخ می گوئیم: بعید نیست زلزله ها و سیلابهای جدیدی این وضع را ایجاد کرده باشد و ضرورت آن از اینجا روشن می شود که تمام فرعونیان در دریا غرق نشدند بلکه خود فرعون و جمعی از خاصان و لشکریان او که در تعقیب موسی (علیه السلام) بودند از میان رفتند، و مسلماً اگر قدرت مالی و اقتصادی باقیمانده گان که تعداد نفوس آنها در سراسر مصر بسیار زیاد بود بر جا می ماند باز توانائی این را داشتند که بنی اسرائیل را درهم بکوبند و یا لاقلاً مزاحمتهای بزرگی برای آنها فراهم سازند، اما تهی شدن دست آنها از این وسائل سبب شد که برای همیشه به طغیانگری آنها خاتمه داده شود.